

Courage Nederland!

En toen was er opeens het moment dat de straten leeg waren. Dat grootouders hun kleinkinderen niet meer zomaar konden knuffelen. Dat Nederland draaiend gehouden moest worden vanachter laptops op keukentafels.

Nog geen half jaar geleden maakten wij kennis met angst en onzekerheid op een schaal die de meesten van ons nooit eerder hebben meegemaakt. Het cliché dat je als mens kwetsbaar bent, kreeg een nieuwe, indringende betekenis.

Maar terwijl we nog aan het herstellen zijn van deze schokken, moeten we ons ook al voorbereiden op straks. Wat wordt onze aanpak ná Corona?

Als Corona één ding duidelijk maakte, dan is het dat we niet alleen kwetsbaar zijn als mens. We zijn ook verbazingwekkend.

Nederlanders met essentiële beroepen sprongen voor ons allemaal in de bres. Artsen en verpleegkundigen zetten binnen slechts een paar dagen Corona-units op voor slachtoffers. Schoonmakers pasten supersnel hun werkwijze aan om werkplekken veilig te houden. Overal in Nederland bleven vuilnismannen afval ophalen, ondanks de grotere risico's. Leraren kropen thuis achter het scherm om bij leerlingen kennisgaten te voorkomen. Mensen met beroepen die we vaak te weinig waarderen en betalen.

Niet alleen mensen met essentiële beroepen waren verbazingwekkend. 3D-printer hobbyisten gingen clips voor mondkapjes gieten om ook niet-medische zorgwerkers van genoeg materiaal te voorzien. Talloze Nederlanders boden hun hulp aan bij instellingen als het Rode Kruis. Zóveel, dat die de toevloed soms nauwelijks aankonden. Opinieleiders en andere Nederlanders gingen meedenken met het plan van aanpak van de regering en hun deskundigen. Ze leverden kritiek als ze dat nodig vonden. En iedereen ontdekte dat je altijd wel iets kunt doen om de verspreiding van het virus te verhinderen. Of om de gevolgen van het virus voor anderen te verzachten.

Spinoza, de beroemdste filosoof van Nederland, zou over de Corona-crisis gezegd hebben: we toonden veel *courage*.

Courage is volgens de 17de eeuwse Baruch Spinoza niet een soort blinde moed, maar betekent: weloverwogen het juiste te doen. Niet alleen voor jezelf, maar voor de samenleving als geheel. Het is nadenken, met compassie. Het woord 'courage' is dan ook gevormd uit twee Latijnse woorden: 'cor' betekent hart en 'agere' betekent handelen. Handelen vanuit je hart dus. Maar met gezond verstand.

Courage tonen, weloverwogen handelen, is niet altijd makkelijk. Het vraagt tijd, inzet en bovenal het vermogen ook het belang van de ander te zien. De Deltawerken die ons droge voeten gaven, waren er zonder *courage* niet gekomen. We zijn het misschien vergeten, maar de wateringenieurs, natuurbeschermers en de budgetbewakers stonden in het begin soms lijnrecht tegenover elkaar. Niet van alle maatregelen was bekend hoe ze zouden uitpakken. Maar het alternatief – niets doen –

kozen we destijds niet. We noemden de problemen uitdagingen en bleven praten totdat we er samen uitkwamen. We kozen voor *courage*.

Courage kan alleen ontstaan in een samenleving waarin je vrij bent om te denken én te spreken, leert Spinoza. Die vrijheid verdedigde Spinoza en dat was één van de redenen waarom hij verbannen werd. Spinoza wist uit eigen ervaring wat het betekent om bang te zijn en tóch te handelen. Want iemand isoleren is een zware straf. Maar Spinoza blééf pleiten voor nadenken en daar vrij over kunnen spreken als het recept voor een goed leven. Hij koos voor *courage*. Dat is één van de redenen dat hij ook nu nog, wereldwijd, mensen inspireert.

Courage is ook een sleutel voor ná Corona. Want er komt een crisis op ons af, waarin grote groepen van de bevolking werkloos worden of grote schulden hebben. Ook de klimaatcrisis is straks niet weg. En als we deze Corona hebben bestreden, zal er bovendien ergens in de wereld wel weer een nieuwe Corona de kop opsteken. Niemand weet waar of hoe. Ook dan weer zullen deskundigen het soms niet zeker weten en dus fouten kunnen maken. Het enige zekere is dat we *courage* nodig zullen hebben om het gevecht ook dan weer samen aan te kunnen gaan.

Courage kun je niet alleen. De staat moet de voorwaarden voor *courage* – de vrijheid om na te denken en daarover te spreken – waarborgen. Wij als burgers moeten op onze beurt de verleiding weerstaan om niet verder te kijken dan ons eigen gezondheid, onze eigen vakantie en ons eigen ongemak lang is. Want wel spreken, maar niet weloverwogen nadenken, is volgens Spinoza géén *courage*.

Wij mensen zijn kwetsbaar, maar kunnen ook *courage* tonen. Al zit de schrik ons soms in de benen. Laten we dat vermogen blijven koesteren en daarmee ook onze leiders scherp houden. Laten we verbazingwekkend blijven.

Ik wens ons allemaal veel *courage* toe!